

VYBÍRALOVÁ, Eva. *Skrytá církev a tajná svěcení: analýza situace v Československu v letech 1948–1989 pohledem kanonického práva*. Brno: Nakladatelství Centrum pro studium demokracie a kultury, 2024. ISBN 978-80-7325-578-7; Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2024. ISBN 978-80-7516-038-6. 420 s.

Jiří Slepíčka

<https://doi.org/10.24132/ZCU.MEMO.2024.02.89-90>

Rozsáhlá monografie „*Skrytá církev a tajná svěcení: analýza situace v Československu v letech 1948–1989 pohledem kanonického práva*“ Evy Vybíralové z Ústavu pro studium totalitních režimů se věnuje poněkud kontroverznímu tématu podzemní církve a s ní spojených tajných kněžských svěcení. Vzbudila zasloužený zájem nejen v církevních kruzích, ale i u širší veřejnosti. Byla vyprodána záhy po svém uvedení na trh. Název naznačuje jistý nádech senzačnosti. Nejedná se však o povrchní četbu, právě naopak. Jde o seriózní vědeckou práci pojednávající o pronásledování katolické církve komunistickým režimem v Československu a o jedné ze vzniklých reakcí na tuto situaci. Kniha založená na dizertačním výzkumu vyšla původně v Německu,¹ český překlad je aktualizován a doplněn o další poznatky.

Dílo zahrnuje šest oddílů členěných na dílčí kapitoly a podkapitoly. K porozumění textu přispívají seznam zkratek, životopisné medailony vybraných osobností i cenné přílohy zahrnující prameny ke studované problematice. První oddíl podrobně analyzuje právní normy kodexů kanonického práva (CIC 1917, CIC 1983), jež podrobně upravují mimo jiné svěcení jáhenská, kněžská i biskupská. Není to záživné čtení, ale pro pochopení následného textu se jeví jako nezbytné.

Další část se zabývá vztahem komunistického státu a (katolické) církve v letech 1978–1989. S výjimkou krátkého období tzv. pražského jara 1968 byla církev vystavena perzekuci a úplné státní kontrole vykonávané zejména církevními tajemníky. Část duchovenstva se tlaku podřídila, část volila skryté působení bez státního dozoru. Politika Svatého stolce chtěla především umožnit maximálně možné fungování církve a snažila se o nějakou formu dorozumění s komunistickými úřady.

¹ VYBÍRALOVÁ, Eva. *Untergrundkirche und geheime Weihen: Eine kirchenrechtliche Untersuchung der Situation in der Tschechoslowakei 1948–1989*. Würzburg: Echter, 2019. 373 s. ISBN 978-3-429-05363-5.

Třetí oddíl objasňuje tzv. mexické fakulty, tedy mimořádná dovolení daná Vatikánem především biskupům, aby mohli zajistit život církve i v totalitních podmínkách. Apoštolský stolec zprvu nepředpokládal dlouhé trvání komunistického režimu, fakulty se časem projeví jako málo přizpůsobené konkrétní situaci v Československu. Problémem bylo jejich předávání dalším, už tajně svěceným biskupům, kteří dále světili jáhny a kněze pro neveřejnou pastoraci. Významnou úlohu sehrál rožňavský biskup Róbert Pobožný i v zahraničí působící Peter Dubovský či Pavol Hnilica, oba mj. s kontakty na Vatikán.

Čtvrtá část pokračuje v podobném duchu a zaměřuje se zejména na fakulty papeže Pavla VI. pro společenství Koinótés Felixe M. Davidka. Tato významná osobnost podzemní církve později dosáhla biskupského svěcení. V duchu svých reformních představ uděloval Davídek svěcení, jejichž platnost byla zpochybněna po roce 1989 vatikánskou Kongregací pro nauku víry. Ve společenstvích odvozených podle svěcení od biskupa Davidka došlo k vysokému počtu biskupských i kněžských konsekrací, na kněze byli svěceni i ženatí muži, což bylo sporné už v době totality. Davídek rovněž podporoval svěcení žen na kněze a několik jich vysvětil (Ludmila Javorová a další).

Pátý oddíl se věnuje tajným svěcením v zahraničí (Polsko, východní Německo aj.). Jejich průběh byl většinou potvrzen světiteli a dalšími svědky; pokud šlo o platnost, problémy se později neobjevily. Zásadní kapitolou publikace je šestá část reflektující vývoj po roce 1989. Vatikánské úřady i nově jmenovaní čeští biskupové hledali k tajně svěceným duchovním rozličné cesty. Po několika letech se prosadil názor, že kněží svěceni v Davidkově linii mají být podmíněně (*sub condicione*) přesvěceni, aby se předešlo pochybnostem o platnosti konsekrace. Někteří souhlasili, jiní odmítli. Zpochybňováno bylo i duševní zdraví biskupa Davidka. Kontroverzní biskup, mimochodem jeden z hlavních hrdinů románu Kateřiny Tučkové Bílá Voda, zůstává tak trochu záhadou. V autorce publikace našel zastánkyni, jelikož neplatnost svěcení s ním spojovaných není z hlediska církevního práva možno dokázat či dovodit. Jinou věcí je, že Davídek překračoval „meze všech možných speciálních pravomocí“.² Sám čtenář si může udělat názor dle zevrubně zpracovaného textu publikace, jejíž přínos je nezpochybnitelný.

² Srov. VYBÍRALOVÁ, Eva. *Skrytá církev a tajná svěcení: analýza situace v Československu v letech 1948–1989 pohledem kanonického práva*. Brno: Nakladatelství Centrum pro studium demokracie a kultury, 2024, s. 288. ISBN 978-80-7325-578-7.